

prof. dr. R.P. van den Dool (tevens red.)
drs. M. Nieuweboer (tevens red.)
mr. M.C. de Graaf
F.P.H. van Hal MSc
prof. dr. mr. E.J.W. Heithuis
mr. M. Maatoug
M.K.P. Suijker MSc

Compendium vennootschapsbelasting

Vijfentwintigste druk

VOORWOORD

Voor u ligt de 25ste (!) druk van het Compendium Vennootschapsbelasting. Daarmee is een bijzondere mijlpaal bereikt voor dit boek, dat oorspronkelijk is geschreven door prof. dr. H.J.W. Klein Wassink en mr. A.K.P. Jongsma. Zoals bij vrijwel alle fiscale studieboeken is ook dit boek, ondanks alle inspanningen om dat zoveel mogelijk te voorkomen, in de loop der jaren steeds dikker geworden. Die groei weerspiegelt de nationale en internationale ontwikkelingen in wetgeving die van belang zijn voor de heffing van vennootschapsbelasting. Ongetwijfeld zal de komende jaren wederom een groot aantal wijzigingen aan de orde komen.

Wat in al die jaren niet is veranderd, is de doelgroep. Met dit boek richten wij ons nog steeds op studenten die een gedegen kennis willen opbouwen van de hoofdlijnen en toepassingen van de vennootschapsbelasting. Ook docenten en adviseurs, zoals accountants, controllers en bedrijfsfiscalisten, kunnen voor veel fiscale vraagstukken op dit boek terugvallen. Omdat wij de omvang van het boek beperkt willen houden, is het Compendium geen uitputtend naslagwerk. Wel zijn alle relevante onderdelen van de vennootschapsbelasting voldoende behandeld om de lezer een goede kennis van dit vakgebied aan te bieden. Het boek heeft geen wetenschappelijke pretenties, maar biedt geregeld suggesties voor verdere verdieping. Wij hopen dat wij in de opzet zijn geslaagd.

Uiteraard horen wij graag suggesties en opmerkingen van lezers en gebruikers. Wij staan altijd open voor mogelijke verbeteringen, en vooral voor suggesties om nog beter aan te sluiten bij de verschillende opleidingen waarin dit Compendium wordt gebruikt. Suggesties kunnen worden gestuurd naar compendiumvpb-NL@wolterskluwer.com.

De kopij is afgesloten per 1 mei 2026.

R.P. van den Dool & M. Nieuweboer

Den Haag/Rotterdam

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord / V

Lijst van gebruikte afkortingen / XXV

HOOFDSTUK 1

Inleiding / 1

Prof. dr. R.P. van den Dool en drs. M. Nieuweboer

- 1.1 Vennootschapsbelasting / 1
- 1.2 Klassieke stelsel / 3
- 1.3 Ontwikkelingen binnen Nederland / 7
- 1.4 Ontwikkelingen in de Europese Unie / 8
- 1.4.1 Ontwikkelingen in de Europese Unie / 8
- 1.4.2 Andere internationale ontwikkelingen / 11
- 1.5 Rechtvaardigingsgrond / 13

HOOFDSTUK 2

Subjectieve belastingplicht / 15

Prof. dr. mr. E.J.W. Heithuis

- 2.1 Inleiding / 15
- 2.2 Vestigingsplaats als aangrijpingspunt voor de belastingplicht / 15
- 2.3 Binnenlands belastingplichtige lichamen / 19
- 2.3.1 Inleiding; fictie van art. 2 lid 6 Wet VPB 1969 / 19
- 2.3.2 Onbeperkt belastingplichtige lichamen / 19
- 2.3.2.1 Nv's en bv's / 19
- 2.3.2.2 Coöperaties en verenigingen op coöperatieve grondslag / 20
- 2.3.2.3 Onderlinge waarborgmaatschappijen e.a. / 21
- 2.3.2.4 Woning(bouw)corporaties / 21
- 2.3.2.5 Fondsen voor gemene rekening / 22
- 2.3.3 Beperkt belastingplichtige lichamen / 23
- 2.3.3.1 Verenigingen, stichtingen en andere niet-publiekrechtelijke rechtspersonen / 23
- 2.3.3.2 Overheidsondernemingen / 27
- 2.3.4 Andere subjectief belastingplichtige lichamen / 29
- 2.3.4.1 Buitenlandse rechtsvormen / 29

2.3.4.2	Omgekeerd hybride lichamen / 32
2.3.4.3	Op de BES-eilanden gevestigde lichamen / 34
2.4	Buitenlands belastingplichtige lichamen / 35
2.4.1	Inleiding / 35
2.4.2	Buitenlandse rechtsvormen / 35
2.4.3	Op Aruba, Curaçao of Sint Maarten gevestigde lichamen met vaste inrichting op de BES-eilanden / 36
2.5	EU-rechtelijke rechtsvormen / 36
2.5.1	Europees economisch samenwerkingsverband (eesv) / 37
2.5.2	Europese naamloze vennootschap (se) / 37
2.5.3	Europese coöperatieve vennootschap (sce) / 37
2.6	Subjectieve vrijstellingen / 38
2.6.1	Inleiding / 38
2.6.2	Vrijstellingen van art. 5 Wet VPB 1969 / 38
2.6.2.1	Natuurschoonwetlichamen / 38
2.6.2.2	Pensioen- en VUT-fondsen / 39
2.6.2.3	Zorginstellingen / 40
2.6.2.4	Landbouwbedrijven en schade- en uitvaartverzekeraars / 41
2.6.2.5	Ziekenhuisverplegingsfondsen en ziektekostenverzekeraars / 41
2.6.2.6	Bedrijfsverenigingen / 41
2.6.2.7	Openbare leeszalen en bibliotheken / 41
2.6.3	Vrijstellingen van art. 6 Wet VPB 1969 / 41

HOOFDSTUK 3

Objectieve belastingplicht / 43

F.P.H. van Hal MSc

3.1	Inleiding / 43
3.2	Uitgangspunt winstbepaling zelfstandige entiteiten / 44
3.3	Fiscale kapitaalbegrip / 45
3.3.1	Algemeen / 45
3.3.2	Ontstaan van informeel kapitaal / 47
3.3.2.1	In de vermogenssfeer / 48
3.3.2.2	In de kostensfeer / 48
3.4	Winstbegrip / 49
3.4.1	Algemeen / 49
3.4.1.1	'Gezamenlijke voordelen, onder welke naam en welke vorm ook' / 49
3.4.1.2	Boekjaar / 50
3.4.1.3	Functionele valuta / 50
3.4.2	Twee winstbegrippen / 51
3.4.2.1	Totaalwinstbegrip / 51
3.4.2.2	Toerekening aan jaren door middel van goed koopmansgebruik (jaarwinst) / 52
3.5	Totaalwinst / 52
3.5.1	Euro=eurostelsel / 52
3.5.2	Berekening totaalwinst; vermogensvergelijking / 52

3.5.3	Gemiste voordelen, redelijk denkend ondernemer en gemengde kosten / 53
3.6	Objectieve vrijstellingen / 56
3.6.1	Vijf vrijstellingen in Wet VPB 1969 / 56
3.6.2	Kwijtscheldingswinstvrijstelling / 57
3.7	Systematiek van art. 9 en art. 10 Wet VPB 1969 / 59
3.8	Jaarwinstbepaling / 60
3.8.1	Goed koopmansgebruik en bestendige gedragslijn / 60
3.8.1.1	Algemeen / 60
3.8.1.2	Balanscontinuïteit / 61
3.8.1.3	Beginselen van goed koopmansgebruik / 61
3.8.1.4	Realisatiebeginsel / 61
3.8.1.5	Voorzichtigheidsbeginsel / 62
3.8.1.6	Eenvoudsbeginsel / 63
3.8.2	Stelselwijziging / 64
3.8.2.1	Al dan niet verplichte stelselwijziging en incidenteel fiscaal voordeel / 64
3.8.2.2	Foutenleer / 65
3.8.3	Toestand op balansdatum / 65
3.9	Fiscale balans / 65
3.9.1	Waarderingsmethoden / 65
3.9.2	Vorderingen / 66
3.9.3	Vorraden / 66
3.9.4	Onderhanden werk / 67
3.9.5	Bedrijfsmiddelen / 67
3.9.5.1	Begrip 'bedrijfsmiddel' / 67
3.9.5.2	Waardering van bedrijfsmiddelen en afschrijvingen / 68
3.9.5.3	Investeringsaftrek / 70
3.9.6	Deelnemingen / 70
3.9.7	Schulden, voorzieningen en pensioenverplichtingen / 71
3.10	Fiscale reserves / 73
3.10.1	Algemeen / 73
3.10.2	Kostenegalisatiereserve / 73
3.10.3	Herinvesteringsreserve / 73
3.10.4	Bestedingsreserve / 75
3.11	Eindafrekening / 76
3.11.1	Algemeen / 76
3.11.2	Verplaatsing vestigingsplaats uit Nederland / 77
3.11.3	Algemene eindafrekening; vangnetbepaling / 78

HOOFDSTUK 4

Objectieve belastingplicht; aanvullende bepalingen / 79

F.P.H. van Hal MSc

4.1	Inleiding / 79
4.2	Dooruitdelingsfaciliteit dividendbelasting, at <i>arm's length</i> -beginsel en doorstroom- lichamen / 80

4.2.1	Vermindering dividendbelasting / 80
4.2.2	At arm's length-beginsel & mismatches / 81
4.2.2.1	Mismatches in kostensfeer / 81
4.2.2.2	Mismatches in vermogenssfeer / 82
4.2.3	Niet-aftrekbare renten en royalty's van doorstroomlichamen / 84
4.3	Kapitaalverkeer tussen aandeelhouder(s) en lichaam / 86
4.3.1	Algemeen / 86
4.3.2	Aftrekmogelijkheden van art. 9 Wet VPB 1969 / 87
4.3.2.1	Winst aandelen ten behoeve van het personeel / 87
4.3.2.2	Winst aandelen ter zake van overgenomen concessies, octrooien, enz. / 88
4.3.2.3	Winstdelingen voor de verzekeringnemers bij een verzekeringsmaatschappij / 89
4.3.2.4	Oprichtingskosten en kosten in verband met wijziging van het kapitaal / 89
4.3.2.5	Winst aandelen die toekomen aan coöperaties / 90
4.3.2.6	Coöperatie en coöperatieve vereniging / 90
4.3.2.7	Bijzondere aftrekposten voor ANBI's en lichamen die een sociaal belang behartigen / 93
4.3.3	Niet-aftrekbare uitgaven van art. 10 Wet VPB 1969 / 94
4.3.3.1	Algemeen / 94
4.3.3.2	Winstuitdelingen / 95
4.3.3.3	Belastingen / 95
4.3.3.4	Gebruikelijk loon / 96
4.3.3.5	Werkruimte directeur-aandeelhouder / 97
4.4	Uitgereikte aandelen en toegekende (werknemers)opties / 98
4.5	Winstbepaling woningcorporaties / 99
4.6	Wederverkoop van ter tijdelijke belegging ingekochte aandelen / 99
4.7	Commissarisbeloning / 100
4.8	Giften / 101
4.8.1	Algemeen / 101
4.8.2	Afbakening zakelijke giften / 102
4.8.3	Aftrekbaarheid niet-zakelijke giften / 102
4.9	Afgezonderd particulier vermogen / 103
4.10	Hybride mismatches / 105
4.10.1	Het probleem: werking hybride structuren / 105
4.10.2	De correctie: primaire en secundaire regel / 106
4.10.3	Reikwijdte antihybride-maatregelen / 107
4.10.3.1	Hybride mismatch door middel van hybride financieel instrument / 107
4.10.3.2	Hybride mismatch door middel van hybride lichaam / 108
4.10.3.3	Hybride mismatch door middel van vaste inrichting / 111
4.10.3.4	Hybride mismatch door dubbele aftrek / 112
4.10.4	Alleen in gelieerde verhoudingen / 113
4.10.5	Belastingplichtmaatregel voor 'omgekeerde hybride' / 114
4.10.6	Samenloop met andere (rente)aftrekbeperkingen / 115
4.10.7	Documentatieverplichting / 115

HOOFDSTUK 5

Eigen vermogen versus vreemd vermogen; renteaftrek / 117

Drs. M. Nieuweboer

- 5.1 Inleiding / 117
- 5.2 Herkwalificatie van geldleningen in kapitaal / 120
 - 5.2.1 Verschillende behandeling van kapitaal en geldleningen in de Wet VPB 1969 / 120
 - 5.2.2 'Systeem' van de Hoge Raad / 121
 - 5.2.2.1 Civielrechtelijke vorm is leidend / 121
 - 5.2.2.2 Slechts drie uitzonderingen leiden tot herkwalificatie / 122
 - 5.2.3 Schijnlening nader beschouwd / 123
 - 5.2.4 Deelnemerschapslening nader beschouwd / 123
 - 5.2.4.1 De kenmerken van een deelnemerschapslening / 123
 - 5.2.4.2 Gevolgen van de herkwalificatie / 126
 - 5.2.5 Bodemlozeputlening nader beschouwd / 127
 - 5.2.6 Omgekeerd: herkwalificatie van kapitaal in geldleningen / 129
- 5.3 Leningen met een onzakelijk debiteurenrisico / 129
 - 5.3.1 Het arm's length-beginsel / 129
 - 5.3.2 Onzakelijke lening 'omhoog' (arrest Hoge Raad 9 mei 2008) / 130
 - 5.3.3 Onzakelijke lening 'omlaag' (de 25 november 2011-arresten) / 131
 - 5.3.3.1 Standaardarrest BNB 2012/37 / 131
 - 5.3.3.2 Imputatie rente op onzakelijke lening; borgstellingsanalogie / 132
 - 5.3.3.3 Verlies niet aftrekbaar vanwege deelnemingsvrijstelling / 134
 - 5.3.3.4 Beoordelingstijdstip / 135
 - 5.3.3.5 Gehele lening onzakelijk; geen splitsing / 135
 - 5.3.3.6 Uitsluitend leningen tussen gelieerde partijen / 135
 - 5.3.3.7 Positie schuldenaar / 137
 - 5.3.4 Onzakelijke lening 'opzij' (arrest Hoge Raad 20 maart 2015) / 137
 - 5.3.5 Informeel kapitaal respectievelijk verkapt dividend / 138
 - 5.3.6 Hoofdelijke aansprakelijkheid en borgstellingen / 139
- 5.4 Langlopende en laagrentende geldleningen (art. 10b Wet VPB 1969) / 141
 - 5.4.1 Algemeen; korte historie / 141
 - 5.4.2 Ratio van art. 10b Wet VPB 1969 / 141
- 5.5 Winstdrainage (art. 10a Wet VPB 1969) / 143
 - 5.5.1 Algemeen / 143
 - 5.5.2 Grondfiguren winstdrainage / 144
 - 5.5.3 Voorgeschiedenis; fraus legis en jurisprudentie Hoge Raad / 148
 - 5.5.4 Reparatie in art. 10a Wet VPB 1969 / 150
 - 5.5.5 Hoofddregel van art. 10a Wet VPB 1969 / 150
 - 5.5.5.1 Schuld aan verbonden lichaam of natuurlijk persoon / 151
 - 5.5.5.2 Causaal verband / 153
 - 5.5.6 Rente, kosten en valutaresultaten / 154
 - 5.5.7 Besmette rechtshandelingen van art. 10a lid 1 Wet VPB 1969 / 155
 - 5.5.7.1 Winstuitdeling en teruggaaf van gestort kapitaal / 155
 - 5.5.7.2 Kapitaalstorting in verbonden lichaam / 156

5.5.7.3	Interne verhangen en externe acquisitie / 156
5.5.7.4	Andere situaties waarin art. 10a Wet VPB 1969 van toepassing is / 158
5.5.8	Tegenbewijs; zakelijkheidstoets en compenserende heffing / 162
5.5.8.1	In overwegende mate zakelijke overwegingen / 162
5.5.8.2	Compenserende heffing / 166
5.5.9	Samenloop met fiscale eenheid / 169
5.5.10	Begrippen 'verbonden lichaam' en 'verbonden natuurlijk persoon' / 170
5.5.10.1	Verbondenheid omlaag, omhoog en opzij / 170
5.5.10.2	Begrip 'belang' / 172
5.5.10.3	Samenwerkende groep / 173
5.5.11	Relatie met fraud legis en art. 29i Wet VPB 1969 / 174
5.6	Earningsstripping (art. 15b Wet VPB 1969) / 176
5.6.1	Voorgeschiedenis / 176
5.6.2	OESO BEPS (2013-2015) en ATAD1 (2016) / 177
5.6.3	Earningsstripping in hoofdlijnen / 178
5.6.4	Saldo aan renten / 179
5.6.5	Gecorrigeerde winst (ebitda) / 181
5.6.6	Doorschuijbepaling / 182
5.6.6.1	Bepaling tegen handel in rentelichamen / 182
5.6.6.2	Flankerende maatregelen in fiscale eenheid / 183
5.6.7	Overgangsrecht / 183
5.6.8	Afwijkingen ten opzichte van ATAD1 / 184
5.7	Minimumkapitaalregel voor banken en verzekeraars / 185
5.7.1	Achtergrond / 185
5.7.2	Banken en verzekeraars / 185
5.7.3	Minimumkapitaal / 185
5.7.4	Rente / 186
5.7.5	Slotbeschouwing / 187
5.8	Samenloop tussen renteaftrekbeperkingen / 187

HOOFDSTUK 6

Deelnemingsvrijstelling / 189

Prof. dr. mr. E.J.W. Heithuis

6.1	Inleiding; ne-bis-in-idembeginsel / 189
6.2	Begrip 'deelneming' / 191
6.2.1	Algemeen / 191
6.2.2	Omvangscriterium / 192
6.2.2.1	Ten minste 5% van het nominaal gestorte kapitaal / 192
6.2.2.2	Soort aandelen, certificaten en opties op aandelen / 194
6.2.2.3	Bewijzen van deelgerechtigdheid van fondsen voor gemene rekening en lidmaatschapsrechten van coöperaties / 196
6.2.2.4	Aandeel in niet-vergelijkbaar buitenlands lichaam en omgekeerd hybride lichaam / 197
6.2.2.5	Samenhang met vrijgestelde en fiscale beleggingsinstelling / 197
6.2.3	Beleggingsdeelneming / 198

6.2.3.1	Vereisten / 199
6.2.3.2	Fictieve beleggingen / 201
6.2.3.3	Kwalificerende beleggingsdeelnemingen / 202
6.2.3.4	Reële-heffings- of onderworpenheidstoets / 202
6.2.3.5	Bezittingentoets / 204
6.2.3.6	Jaarlijkse herwaarderingsverplichting / 208
6.2.3.7	Deelnemingsverrekening / 208
6.2.4	Meesleep- en meetrekregeling; aflopende deelneming / 211
6.2.4.1	Meesleepregeling; winstbewijzen en deelnemerschapsleningen / 212
6.2.4.2	Meetrekregeling; aandelen, winstbewijzen en deelnemerschapsleningen / 213
6.2.4.3	Aflopende deelneming / 215
6.2.5	Sfeerovergang / 216
6.2.5.1	Compartimenteringsjurisprudentie / 216
6.2.5.2	Compartimenteringsreserve / 217
6.3	Vrijgestelde voordelen / 221
6.3.1	Voordelen 'uit hoofde van' de deelneming / 221
6.3.1.1	Algebraïsche begrip 'voordelen' / 222
6.3.1.2	'Alle voordelen'; zowel dividenden als verkoopresultaten / 222
6.3.2	Dividenduitkeringen / 223
6.3.2.1	Verkapt of vermomd dividend / 223
6.3.2.2	Meegekocht dividend / 223
6.3.2.3	Winstbonus- en agiobonusaandelen en claims / 224
6.3.3	Kosten verband houdend met de deelneming / 225
6.3.4	Andere voordelen uit hoofde van de deelneming / 228
6.3.4.1	Voordelen uit opties op aandelen / 228
6.3.4.2	Voordelen uit earn-out-regelingen en balansgaranties / 230
6.3.4.3	Voordelen uit hybride leningen en hybride kapitaal / 232
6.3.4.4	Valutakoersresultaten / 234
6.3.4.5	Voordelen uit valuta-afdekkingsinstrumenten / 234
6.4	CFC-regeling / 236
6.4.1	Achtergrond / 236
6.4.2	Hoofdlijnen / 236
6.4.3	Uitzonderingen / 237
6.4.4	Voorkoming van dubbele winstbelasting / 238
6.5	Omzetting afgewaardeerde vorderingen in aandelenkapitaal en aanverwante rechtsfiguren / 238
6.5.1	Vorderingen versus deelnemingen / 238
6.5.2	Korte historie / 240
6.5.3	Huidige regime van art. 13ba Wet VPB 1969 / 241
6.5.3.1	Algemeen / 241
6.5.3.2	Relevante rechtshandelingen / 242
6.5.3.3	Opwaarderingsreserve / 243
6.5.4	Vervreemding schuldvordering (art. 13b Wet VPB 1969) / 245
6.5.5	Samenloop met liquidatieverliesregeling / 247
6.6	Liquidatieverliesregeling / 248

- 6.6.1 Inleiding / 248
- 6.6.2 Achtergrond liquidatieverliesregeling / 248
- 6.6.3 Voorwaarden liquidatieverlies / 249
 - 6.6.3.1 Algemene voorwaarden / 249
 - 6.6.3.2 Kwantitatieve en territoriale voorwaarde / 250
- 6.6.4 Omvang liquidatieverlies / 252
 - 6.6.4.1 Opgeofferde bedrag / 253
 - 6.6.4.2 Totaal liquidatie-uitkeringen / 255
- 6.6.5 Tijdstip verliesneming / 256
 - 6.6.5.1 Algemene voorwaarden / 256
 - 6.6.5.2 Temporele voorwaarde / 259
- 6.6.6 Liquidatie tussenhoudstervennootschap / 259
- 6.7 Aandelenfusie, splitsing en juridische fusie / 263

HOOFDSTUK 7

Fusies en splitsingen / 265

Drs. M. Nieuweboer

- 7.1 Inleiding / 265
- 7.2 Aandelenfusie / 269
 - 7.2.1 Algemeen / 269
 - 7.2.2 Voor de faciliteit kwalificerende aandelenfusie / 270
 - 7.2.3 Niet gericht op ontgaan of uitstellen van belastingheffing / 272
 - 7.2.4 Inhoud van de faciliteit; doorschuiving fiscale boekwaarde / 272
- 7.3 Bedrijfsfusie / 273
 - 7.3.1 Algemeen / 273
 - 7.3.2 Tegenprestatie en belastinglatentie / 274
 - 7.3.3 Voorwaarden voor toepassing van de faciliteit / 277
 - 7.3.3.1 Materiële onderneming / 277
 - 7.3.3.2 Niet gericht op ontgaan of uitstellen van belastingheffing / 279
 - 7.3.4 Tijdstip van overdracht; terugwerkende kracht / 279
 - 7.3.5 Bedrijfsfusiefaciliteit van rechtswege; voorwaarden en indeplaatsstelling / 280
 - 7.3.6 Bedrijfsfusiefaciliteit op verzoek / 283
 - 7.3.6.1 Standaardvoorwaarden / 283
 - 7.3.6.2 Vermogen dat verdwijnt of bereik VPB verlaat / 284
 - 7.3.6.3 Verrekening van verliezen / 286
 - 7.3.6.4 Innovatiebox / 286
 - 7.3.6.5 Latent liquidatieverlies en latent stakingsverlies objectvrijstelling / 286
 - 7.3.6.6 Deelnemingsvrijstelling na bedrijfsfusie / 287
 - 7.3.6.7 Overdragende rechtspersoon is stichting of vereniging / 287
 - 7.3.6.8 Voortgewenteld saldo aan renten ex art. 15b Wet VPB 1969 / 289
 - 7.3.6.9 Verrekening van voorheffingen / 289
- 7.4 Splitsing / 289
 - 7.4.1 Algemeen / 289
 - 7.4.2 Splitsing met fiscale afrekening / 294

- 7.4.3 Splitsingsfaciliteit van rechtswege / 295
 - 7.4.3.1 Indeplaatstreding; doorschuiving fiscale boekwaarden / 295
 - 7.4.3.2 Voorwaarden / 297
 - 7.4.3.3 Niet gericht op ontgaan of uitstellen van belastingheffing / 299
 - 7.4.3.4 Relatie met liquidatieverliesregeling / 299
- 7.4.4 Splitsingsfaciliteit op verzoek / 299
 - 7.4.4.1 Standaardvoorwaarden / 299
 - 7.4.4.2 Vermogen dat verdwijnt of bereik VPB verlaat / 300
 - 7.4.4.3 Vordering daalt in waarde / 302
 - 7.4.4.4 Opwaarderingsreserve / 302
 - 7.4.4.5 Verrekening van verliezen / 303
 - 7.4.4.6 Latent liquidatieverlies en latent stakingsverlies objectvrijstelling / 304
 - 7.4.4.7 Voortgewenteld saldo aan renten ex art. 15b Wet VPB 1969 / 305
 - 7.4.4.8 Afsplitsende rechtspersoon is stichting of vereniging / 305
- 7.4.5 Fiscale positie aandeelhouders splitsende rechtspersonen / 305
 - 7.4.5.1 Aandeelhouder verdwijnende rechtspersoon / 305
 - 7.4.5.2 Aandeelhouder verkrijgende rechtspersoon / 307
- 7.5 Juridische fusie / 308
 - 7.5.1 Algemeen / 308
 - 7.5.2 Fusie met fiscale afrekening / 311
 - 7.5.3 Fusiefaciliteit van rechtswege / 312
 - 7.5.3.1 Indeplaatstreding; doorschuif fiscale boekwaarden / 312
 - 7.5.3.2 Voorwaarden voor fusiefaciliteit van rechtswege / 315
 - 7.5.3.3 Niet gericht op ontgaan of uitstellen van belastingheffing / 316
 - 7.5.4 Fusiefaciliteit op verzoek / 316
 - 7.5.4.1 Standaardvoorwaarden / 316
 - 7.5.4.2 Vermogen dat verdwijnt of bereik VPB verlaat / 316
 - 7.5.4.3 Opwaarderingsreserve / 318
 - 7.5.4.4 Verrekening van verliezen / 318
 - 7.5.4.5 Latent liquidatieverlies en latent stakingsverlies objectvrijstelling / 319
 - 7.5.4.6 Voortgewenteld saldo aan renten ex art. 15b Wet VPB 1969 / 319
 - 7.5.5 Fiscale positie aandeelhouders fuserende rechtspersonen / 320
 - 7.5.5.1 Aandeelhouder verdwijnende rechtspersoon / 320
 - 7.5.5.2 Aandeelhouder verkrijgende rechtspersoon / 322
- 7.6 Overheidsondernemingen / 322
- 7.7 Antiontgangsbepalingen / 323
 - 7.7.1 Inleiding / 323
 - 7.7.2 Hoofregel: niet gericht op ontgaan of uitstellen van belastingheffing / 323
 - 7.7.3 Eerste bewijsvermoeden: in overwegende mate zakelijke overwegingen / 329
 - 7.7.4 Tweede bewijsvermoeden: driejaars vervreemdingsverbod / 330
 - 7.7.5 Zekerheid vooraf / 331
- 7.8 Samenhang met fiscale eenheid / 331

HOOFDSTUK 8

Geruisloze terugkeer uit de bv / 333

Prof. dr. R.P. van den Dool

- 8.1 Inleiding / 333
- 8.2 Terugkeerfaciliteiten in de fiscale wetgeving / 334
 - 8.2.1 In vogelvlucht / 334
 - 8.2.2 Omzetting meervoudige VPB- en AB-claim in enkelvoudige IB-claim / 336
 - 8.2.2.1 Doorschuiving fiscale boekwaarden / 336
 - 8.2.2.2 AB-claim vóór terugkeer wijkt af van IB-claim na terugkeer / 338
 - 8.2.2.3 Terugkeerreserve / 338
 - 8.2.3 Faciliteiten alleen op verzoek / 339
- 8.3 Eisen gesteld aan de terugkeerfaciliteit / 339
 - 8.3.1 Voortzettingseis en rechtsvorm na de terugkeer / 339
 - 8.3.2 Aandeelhouderseis / 340
 - 8.3.3 Ontbindingseis / 341
 - 8.3.4 Ondernemingsvermogensseis / 342
 - 8.3.5 Toegestane lichamen / 343
 - 8.3.5.1 Nv of bv of vergelijkbare buitenlandse lichamen / 343
 - 8.3.5.2 In Nederland gevestigd of vaste inrichting in Nederland / 343
- 8.4 Gevolgen voor compensabele verliezen / 343
 - 8.4.1 Algemeen / 343
 - 8.4.2 Verplichte herwaardering activa en passiva / 344
 - 8.4.3 Verhoging boekwaarde en fiscale reserves / 345
 - 8.4.4 Na terugkeer resterende compensabele verliezen en onverrekende voorheffingen / 345
- 8.5 Waardebepaling aandelen en onderneming / 347
- 8.6 Positieve of negatieve terugkeerreserve / 348
- 8.7 Nadere voorwaarden / 349
 - 8.7.1 Algemeen / 349
 - 8.7.2 Schulden en vreemd vermogen / 350
 - 8.7.3 Lijfrente- en pensioenverplichtingen / 351
 - 8.7.4 Vordering en schulden tussen bv en voortzetters / 351
- 8.8 Gevolgen voor voortzettende aandeelhouders in inkomstenbelasting / 352
- 8.9 Enkele tijdsbepalingen / 353
 - 8.9.1 Overgangstijdstip en ontbinding / 353
 - 8.9.2 Terugwerkende kracht / 354
 - 8.9.3 Verzoek tot toepassing van de faciliteit / 354

HOOFDSTUK 9

Fiscale eenheid / 357

F.P.H. van Hal MSc

- 9.1 Inleiding / 357
- 9.2 Karakter fiscale eenheid / 358

- 9.3 Voor- en nadelen fiscale eenheid / 360
- 9.4 Vereisten aangaan fiscale eenheid / 362
- 9.4.1 Op verzoek; beperkte terugwerkende kracht van maximaal drie maanden / 362
- 9.4.2 Bezitsvereiste van ten minste 95% / 363
- 9.4.2.1 Middellijk aandelenbezit en verschillende soorten aandelen / 363
- 9.4.2.2 Economische en juridische eigendom / 365
- 9.4.3 Samenvallende boekjaren / 367
- 9.4.4 Dezelfde winstbepalingen bij moeder- en dochtermaatschappij / 367
- 9.4.5 Vestigingsplaatsen voor moeder- en dochtermaatschappij / 368
- 9.4.6 Kwalificerende rechtsvorm / 372
- 9.4.7 Geen voorraadaandelen / 373
- 9.5 Einde fiscale eenheid / 373
- 9.5.1 Gevallen waarin fiscale eenheid eindigt / 373
- 9.5.2 Voeging en ontvoeging in hetzelfde boekjaar / 375
- 9.6 Gevolgen bij voeging in fiscale eenheid / 376
- 9.6.1 Waardesprong als gevolg van voeging in fiscale eenheid / 376
- 9.6.2 Dochtermaatschappij sluit boekjaar af / 377
- 9.6.3 Door dochtermaatschappij te volgen gedraglijn / 378
- 9.6.4 Entreeheffingen van art. 15ab Wet VPB 1969 / 378
- 9.6.4.1 Herwaardering van aandelen in dochtermaatschappij / 379
- 9.6.4.2 Verrekening van op voegingstijdstip aanwezige latente liquidatieverliezen / 379
- 9.6.4.3 Onderlinge vordering/schuldverhoudingen tussen moeder- en dochtermaatschappij / 380
- 9.7 Belastingheffing tijdens bestaan fiscale eenheid / 382
- 9.7.1 Gevolgen van gevoegd zijn in fiscale eenheid / 382
- 9.7.2 Toepassing kwijscheldingswinstvrijstelling / 384
- 9.7.3 Voorkoming van buitenlandse winstbelasting / 386
- 9.8 Gevolgen bij ontvoeging van fiscale eenheid / 387
- 9.8.1 Aanvang nieuw boekjaar voor dochtermaatschappij / 388
- 9.8.2 Fiscale indeplaatsstelling / 388
- 9.8.2.1 Gevolgen voor herinvesteringsreserve / 389
- 9.8.2.2 Waardering van deelneming en bepaling van opgeofferde bedrag / 391
- 9.8.3 Onderlinge vordering/schuldverhoudingen tussen moeder- en dochtermaatschappij / 392
- 9.8.4 Ontvoeging in zicht van liquidatie / 393
- 9.8.5 Oneigenlijk gebruik in relatie tot art. 13d Wet VPB 1969 / 394
- 9.9 Verrekening verliezen, 'art. 15b'-rente en buitenlandse bronbelasting van vóór en na fiscale eenheid / 395
- 9.9.1 Verrekening verliezen van vóór voegingstijdstip (voorvoegingsverliezen) / 396
- 9.9.1.1 Verrekening voorvoegingsverliezen met nieuw opgerichte dochtermaatschappij / 398
- 9.9.1.2 Fictieve winstsplitsing / 399
- 9.9.1.3 Transacties binnen fiscale eenheid / 399
- 9.9.2 Verliesverrekening over ontvoegingstijdstip heen / 401
- 9.9.2.1 Verrekening voorvoegingsresultaten / 401
- 9.9.2.2 Verrekening fiscale-eenheidsresultaten / 401
- 9.9.3 Verrekening 'art. 15b'-rente van vóór en na fiscale eenheid / 403
- 9.9.4 Toepassing doorschuifregeling dividendbelasting en buitenlandse bronbelasting van vóór en na fiscale eenheid / 404

- 9.10 Antimisbruikbepaling ter zake van binnen fiscale eenheid overgedragen vermogensbestanddelen / 405
 - 9.10.1 Algemeen / 405
 - 9.10.2 Voorwaarden toepassing art. 15ai Wet VPB 1969 / 406
 - 9.10.2.1 Besmette transactie / 407
 - 9.10.2.2 Beëindiging fiscale eenheid / 408
 - 9.10.2.3 Sanctietermijnen / 409
 - 9.10.3 Inhoud sanctie art. 15ai Wet VPB 1969 / 410
 - 9.10.4 Bijzondere regels in relatie tot herinvesteringsreserve / 412
- 9.11 Fiscale eenheid met buitenlands belastingplichtige / 414
 - 9.11.1 Fiscale eenheid met buitenlandse dochtermaatschappij / 414
 - 9.11.2 Fiscale eenheid met buitenlandse moedermaatschappij / 415
- 9.12 Enkele aanvullende regels in Invorderingswet 1990 / 416
 - 9.12.1 Verrekening belastingschulden met belastingvorderingen / 417
 - 9.12.2 Hoofdelijke aansprakelijkheid voor vennootschapsbelastingsschuld / 417

HOOFDSTUK 10

Nederlands inkomen bij buitenlands belastingplichtigen en buitenlandse ondernemingswinsten bij binnenlands belastingplichtigen / 419

Prof. dr. R.P. van den Dool

- 10.1 Inleiding / 419
 - 10.1.1 Buitenlandse belastingplicht / 421
 - 10.1.2 Object van heffing buitenlandse belastingplicht / 421
- 10.2 Regelingen ter voorkoming van dubbele belasting / 422
 - 10.2.1 Algemeen / 422
 - 10.2.2 Methoden ter voorkoming van dubbele belasting / 424
 - 10.2.3 Verdragsvestigingsplaats / 426
 - 10.2.4 Diverse inkomensbestanddelen / 427
- 10.3 Het Nederlands inkomen / 427
 - 10.3.1 Algemeen / 427
 - 10.3.2 Belastbaar Nederlands bedrag / 428
 - 10.3.3 Winst uit onderneming / 430
 - 10.3.3.1 Algemeen / 430
 - 10.3.3.2 Begrip 'vaste inrichting' / 430
 - 10.3.3.3 Begrip 'vaste vertegenwoordiger' / 433
 - 10.3.3.4 Bepaling omvang winst uit onderneming / 434
 - 10.3.3.5 Ander Nederlands inkomen / 436
 - 10.3.4 Inkomen uit aanmerkelijk belang / 437
 - 10.3.4.1 Algemeen / 437
 - 10.3.4.2 Definitie 'aanmerkelijk belang' / 439
- 10.4 Vervoersondernemingen / 440
- 10.5 Objectvrijstelling voor buitenlandse ondernemingswinsten / 441
 - 10.5.1 Algemeen / 441
 - 10.5.2 Objectvrijstelling / 443

- 10.5.3 Stakingsverliezen / 444
- 10.5.4 Laagbelaste beleggingsonderneming / 447
- 10.5.4.1 Voorwaarden laagbelaste beleggingsonderneming / 447
- 10.5.4.2 Verrekeningsmethode in plaats van vrijstellingsmethode / 448

HOOFDSTUK 11

Verliesverrekening / 451

Prof. dr. mr. E.J.W. Heithuis

- 11.1 Achterwaartse en voorwaartse verliesverrekening / 451
- 11.1.1 Termijnen en omvang te verrekenen verliezen / 451
- 11.1.2 Enkele formele regels / 453
- 11.2 Voorlopige verliesverrekening / 455
- 11.3 Handel in verlieslichamen / 456
- 11.3.1 Algemeen; handel in verrekenbare verliezen / 456
- 11.3.2 Korte historie; art. 20 lid 5 (oud) Wet VPB 1969 / 458
- 11.3.3 Art. 20a Wet VPB 1969 / 459
- 11.3.3.1 Aandeelhouderstoets / 460
- 11.3.3.2 Beleggingstoets en werkzaamheden- of inkrimpingstoets / 468
- 11.3.3.3 Overige aspecten van art. 20a Wet VPB 1969 / 472

HOOFDSTUK 12

Tarief en wijze van heffing / 477

Prof. dr. mr. E.J.W. Heithuis

- 12.1 Algemeen tarief van 25,8% / 477
- 12.2 Nihil tarief voor fiscale beleggingsinstellingen / 478
- 12.3 Extra heffingen bovenop algemene VPB-tarief / 479
- 12.4 Wijze van heffing / 479
- 12.5 Verrekening van voorheffingen / 481

HOOFDSTUK 13

Bijzondere regelingen / 483

Prof. dr. mr. E.J.W. Heithuis

- 13.1 Inleiding / 483
- 13.2 Innovatiebox / 483
- 13.2.1 Inleiding / 483
- 13.2.2 Bijzonder tarief van effectief 9% / 484
- 13.2.3 Territoriale binding met Nederland / 485
- 13.2.3.1 Substance / 485
- 13.2.3.2 Nexusbenadering / 485
- 13.2.4 S&O-verklaring 'plus' / 487
- 13.2.4.1 S&O-verklaring / 487

- 13.2.4.2 Kwalificerende immateriële activa / 488
- 13.2.5 Kwalificerende voordelen (nexusbreuk) / 490
 - 13.2.5.1 Vaststellen voordelen; per-activummethode / 490
 - 13.2.5.2 Afpelmethode en kostengerelateerde methode / 491
- 13.2.6 Drempel / 492
- 13.2.7 Forfaitaire regeling / 493
- 13.2.8 Op verzoek / 494
- 13.2.9 Administratieverplichtingen / 494
- 13.3 Handel in herinvesteringsreservelichamen / 495
 - 13.3.1 Algemeen; wat is het misbruik? / 495
 - 13.3.2 Regeling van art. 12a Wet VPB 1969 / 496
 - 13.3.2.1 Aandeelhoudenstoets / 497
 - 13.3.2.2 Beleggingstoets / 497
 - 13.3.2.3 Antimisbruikmaatregelen / 498
- 13.4 Bijzondere regimes voor beleggingsinstellingen (VBI en FBI) / 500
 - 13.4.1 Inleiding / 500
 - 13.4.2 Vrijgestelde beleggingsinstellingenregime (VBI-regime) / 501
 - 13.4.2.1 Achtergrond van 'deluxe' beleggingsinstellingenregime / 501
 - 13.4.2.2 VBI-regime in kort bestek; subjectieve vrijstelling / 501
 - 13.4.2.3 Voorwaarden voor VBI-regime / 502
 - 13.4.2.4 Aanpalende regels in vennootschaps-, inkomsten- en dividendbelasting / 502
 - 13.4.3 Fiscale-beleggingsinstellingenregime (FBI-regime) / 503
 - 13.4.3.1 Achtergrond FBI-regime / 503
 - 13.4.3.2 Kern van het bijzondere regime; 0%-tarief en doorstootverplichting / 504
 - 13.4.3.3 Voorwaarden voor statusverkrijging / 505
 - 13.4.3.4 Voor uitdeling beschikbare winst; herbeleggings- en afrondingsreserve / 507
 - 13.4.3.5 Statusovergangen / 508
- 13.5 Omzetting van rechtspersonen / 509
 - 13.5.1 Inleiding / 509
 - 13.5.2 Afrekeningsficties in art. 28a Wet VPB 1969 / 509
- 13.6 Bijzonder regime voor verzekeringsondernemingen / 511
 - 13.6.1 Inleiding / 511
 - 13.6.2 Besluit winstbepaling en reserves verzekeraars / 512
 - 13.6.2.1 Aanvullende regels; premiereserve / 512
 - 13.6.2.2 Egalisatie- en calamiteitenreserve / 512
- 13.7 Algemene antimisbruikbepaling / 513
 - 13.7.1 Inleiding / 513
 - 13.7.2 De algemene antimisbruikbepaling in ATAD1 / 513
 - 13.7.3 De toepassingsvereisten / 514
 - 13.7.3.1 Drie vereisten / 514
 - 13.7.3.2 Het motiefvereiste / 514
 - 13.7.3.3 Het normvereiste / 515
 - 13.7.3.4 Het kunstmatigheidsvereiste / 515
 - 13.7.4 Bewijslast, toepassingsbereik en gevolg / 516
 - 13.7.5 Relatie met andere antiontgaansbepalingen en fraus legis / 516

HOOFDSTUK 14

Verrekenprijzen / 519

Mr. M.C. de Graaf

- 14.1 Inleiding / 519
- 14.2 Totaalwinstbegrip / 520
- 14.3 Het arm's length-beginsel (art. 8b Wet VPB 1969) / 521
 - 14.3.1 Inleiding / 521
 - 14.3.2 Het arm's length-beginsel / 522
 - 14.3.3 Gelieerdheid / 522
 - 14.3.4 Verrekenprijsdocumentatie / 522
- 14.4 Vergelijkbaarheid / 523
- 14.5 Bandbreedte / 523
- 14.6 Verrekenprijsmethoden / 524
 - 14.6.1 Inleiding / 524
 - 14.6.2 'Comparable Uncontrolled Price' (CUP) / 524
 - 14.6.3 Resale Price Method / 524
 - 14.6.4 Cost Plus Method / 525
 - 14.6.5 Profit Split Method / 525
 - 14.6.6 Transactional Net Margin Method (TNMM) / 525
 - 14.6.7 Schematisch overzicht / 526
- 14.7 Keuze verrekenprijsmethode (algemeen) / 526
- 14.8 Keuze verrekenprijsmethode (restwinst en routinewinst) / 527
- 14.9 Verrekenprijsdocumentatie (algemeen) / 529
 - 14.9.1 Algemeen / 529
 - 14.9.2 Inhoud / 529
 - 14.9.3 Grote ondernemingen / 530
- 14.10 Dubbele belastingheffing en eliminatie hiervan / 531
- 14.11 Investeringsklimaat, tax planning en maatschappelijke onrust / 533
- 14.12 Mismatches bij toepassing zakelijkheidsbeginsel / 535

HOOFDSTUK 15

Minimumbelasting 2024 / 537

Mr. M. Maatoug

- 15.1 Inleiding / 537
- 15.2 Pijler 2 / 538
- 15.3 Reikwijdte minimumbelasting / 539
- 15.4 Wijze van bijheffing / 540
 - 15.4.1 Drie wijzen van bijheffing / 540
 - 15.4.2 Bepalen van de bijheffing op hoofdlijnen / 542
 - 15.4.2.1 Binnenlandse bijheffing / 543
 - 15.4.2.2 Inkomen-inclusiemaatregel / 545
 - 15.4.2.3 Onderbelastewinstmaatregel / 550

- 15.5 Netto kwalificerend inkomen / 558
 - 15.5.1 Berekening effectieve minimumtarief / 558
 - 15.5.2 Arm's-lengthbeginsel / 560
 - 15.5.3 Intragroepsfinancieringsregeling tussen groepsentiteiten / 560
 - 15.5.4 Kwalificeerbaar restitueerbaar belastingtegoed (tax credits) / 562
 - 15.5.5 Uitgesloten dividend / 564
 - 15.5.6 Liquidatieverlies / 566
 - 15.5.7 Scheepvaart / 568
 - 15.5.8 Vaste inrichting / 568
 - 15.5.9 Doorkijkentiteit / 568
 - 15.5.10 Op aandelen gebaseerde betaling / 570
 - 15.5.11 Waardering op reële waarde / 570
 - 15.5.12 Vervreemding van lokale vaste activa / 571
 - 15.5.13 Geconsolideerde grondslag bij fiscale groepsregelingen / 571
 - 15.5.14 Verzekeringsmaatschappijen / 572
 - 15.5.15 Aanvullend tier 1-kapitaal / 572
- 15.6 Berekening gecorrigeerde betrokken belastingen / 573
 - 15.6.1 Betrokken belastingen / 573
 - 15.6.2 Belastinglatenties / 576
- 15.7 Berekening effectieve belastingheffing en bijheffing / 577
 - 15.7.1 Uitgesloten inkomen op basis van reële aanwezigheid / 578
 - 15.7.2 Bijheffing / 579
 - 15.7.3 In minderheidsbelang gehouden groepsentiteit / 579
 - 15.7.4 De minimis-uitzondering / 580
 - 15.7.5 Veiligehavenregels / 580
- 15.8 Bijzondere regelingen / 584
 - 15.8.1 Fusies, activa/passiva-transacties en reorganisaties / 584
 - 15.8.2 Joint ventures / 585
 - 15.8.3 Beleggingsentiteit / 586
- 15.9 Formele aspecten / 586
 - 15.9.1 Wijze van heffing / 586
 - 15.9.2 Inlichtingenverplichting / 588
 - 15.9.3 Belastingrente / 588
 - 15.9.4 Invordering en aansprakelijkheid / 589
 - 15.9.5 Bijheffing-informatieaangifte / 589
 - 15.9.6 Naheffing / 591
 - 15.9.7 Sancties ten aanzien van de bijheffing-informatieaangifte / 591
- 15.10 Transitiebepalingen / 593

HOOFDSTUK 16

Bronbelastingen / 595

M.K.P. Suijker MSc

- 16.1 Dividendbelasting / 595
 - 16.1.1 Plaats dividendbelasting in Nederlandse belastingstelsel / 595

16.1.2	Houdbaarheid dividendbelasting / 596
16.1.3	Voorheffing inkomsten- en vennootschapsbelasting / 597
16.2	Subjectieve onderworpenheid / 598
16.3	Object van heffing / 599
16.3.1	Objectieve stelsel / 599
16.3.2	Kapitaalbegrip / 600
16.3.3	Uitdelingen / 601
16.3.4	Inkoop eigen aandelen, liquidatie-uitkeringen en kapitaal terugbetaling / 601
16.3.5	Fusie en splitsing / 603
16.3.5.1	Antimisbruikbepalingen / 603
16.3.5.2	Step-up bij grensoverschrijdende fusie en splitsing / 603
16.3.6	Initiatiefwetsvoorstel Spoedwet conditionele eindafrekening dividendbelasting / 604
16.4	Tarief / 606
16.5	Vrijstellingen en teruggaveregelingen / 606
16.5.1	Inhoudingsvrijstelling voor deelnemingen / 606
16.5.2	Inhoudingsvrijstelling bij fiscale eenheden / 607
16.5.3	Teruggaveregelingen / 608
16.5.4	EU-rechtelijke teruggaveregelingen / 609
16.5.5	Dooruitdelingsfaciliteit voor Nederlandse houdstervennootschappen / 610
16.5.6	Afdrachtvermindering voor fiscale beleggingsinstellingen / 611
16.6	Internationale aspecten / 611
16.6.1	Belastingverdragen / 611
16.6.2	Antimisbruikbepalingen grensoverschrijdende inhoudingsvrijstelling / 612
16.6.3	EU-recht / 614
16.6.4	Dividendstripping / 615
16.7	Conditionele bronbelasting op renten en royalty's / 616
16.7.1	Inleiding / 616
16.7.2	Inhoudingsplichtigen / 618
16.7.3	Subjectieve belastingplicht / 619
16.7.3.1	Gelieerdheid / 619
16.7.3.2	Verschillende typen voordeelgerechtigden / 619
16.7.4	Object van heffing / 621
16.7.5	Tarief en wijze van heffing / 622
16.8	Additionele conditionele bronbelasting op dividenden / 622
16.8.1	Inleiding / 622
16.8.2	Inhoudingsplichtige / 623
16.8.3	Subjectieve belastingplicht / 624
16.8.4	Object van heffing / 624
16.8.5	Tarief en wijze van heffing / 624
16.8.6	Samenloop Wet DB 1965 en Wet BB 2021 / 625

Trefwoordenregister / 627

Overige te raadplegen literatuur / 637

HOOFDSTUK 1

Inleiding

Prof. dr. R.P. van den Dool en drs. M. Nieuweboer

1.1 Vennootschapsbelasting

Art. 1 Wet VPB 1969 bepaalt dat onder de naam ‘vennootschapsbelasting’ een directe belasting wordt geheven van de lichamen vermeld in art. 2 (binnenlands belastingplichtigen) en art. 3 (buitenlands belastingplichtigen) van de Wet VPB 1969. De duiding ‘vennootschapsbelasting’ is taalkundig niet geheel zuiver, aangezien niet alle in art. 2 en 3 Wet VPB 1969 genoemde belastingplichtige lichamen vennootschappen zijn. Denk bijvoorbeeld aan (bepaalde) stichtingen, verenigingen en overheidsondernemingen. Ook veel omringende landen hebben een equivalente en min of meer gelijklopende heffing, zoals bijvoorbeeld de *Körperschaftsteuer* in Duitsland en de *Corporation Tax* in het Verenigd Koninkrijk.

Niet alleen de opbrengst van de vennootschapsbelasting,¹ ook de aandacht daarvoor is de laatste jaren sterk toegenomen. Met de toegenomen internationalisering van de laatste decennia, de verdergaande ontwikkeling van de EU en de ruime mogelijkheden om via elektronische communicatiemiddelen grensoverschrijdend effectief te kunnen communiceren, zijn grensoverschrijdende aspecten in toenemende mate aan de orde. Aandacht gaat bijvoorbeeld uit naar de mate waarin vennootschappen fair bijdragen aan de belastinggrondslag en aan het tegengaan van allerlei structuren om de nationale heffingsgrondslag uit te hollen. Tegelijkertijd bestaat ook aandacht voor het tegengaan van dubbele belastingheffing.

De toegenomen kapitaalmobiliteit, concurrentie met lagelonenlanden en verschuiving van de klassieke afzetmarkten naar bijvoorbeeld Azië, leiden tot een economische dynamiek waar de klassieke westerse vennootschapsbelastingstelsels niet op zijn ingericht. Met de internationalisering namen ook de mogelijkheden voor grondslaguitholling toe. Ook in veel andere landen was en is dat een aandachtspunt. Met name sinds de financiële crisis van de jaren 2010 blijkt de politieke en maatschappelijke opinie van invloed op de fiscale strategie van multinationalaal opererende bedrijven. Zo worden zij aangesproken op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid een ‘fair share’ bij te dragen aan de landen waar zij actief zijn. Het toerekenen van winst aan landen op een zodanige wijze dat de ‘overall’ belastingdruk wordt verlaagd, is – zelfs als dit in overeenstemming is met de geldende wet- en regelgeving – maatschappelijk niet langer aanvaardbaar. Ook landen worden daarbij op hun verantwoordelijkheden gewezen. Zo wordt Nederland bijvoorbeeld veelvuldig gewezen op de aantrekkelijke fiscale regelingen voor het internationale bedrijfsleven en de mogelijkheden die het Nederlandse verdragennetwerk biedt om de globale belastingdruk te verminderen. In eerste aanleg door

¹ De opbrengst bewoog zich tussen 2010 en 2020 tussen de € 10 en € 20 miljard. Voor 2026 wordt een opbrengst begroot van € 50 miljard. Zie Miljoenennota 2026.

consumenten- en politieke organisaties en in toenemende mate door de EU, de G20 en de OESO worden overheden gedwongen na te denken over de aanvaardbaarheid van hun fiscale stelsel en de vormgeving van belastingverdragen. De OESO en de VN doen pogingen alle internationaal opererende ondernemingen te onderwerpen aan een bepaald minimumniveau aan te betalen winstbelasting. Het OESO-initiatief wordt *Pillar 2* genoemd.² De EU heeft dit initiatief omarmd en in december 2022 de EU-richtlijn minimumwinstbelasting aangenomen.³ In Nederland is deze geïmplementeerd in de Wet minimumbelasting 2024.

Ook de digitale diensten zijn van invloed op de vormgeving van het fiscale stelsel. Er is grote ontevredenheid over het feit dat grote internationaal opererende, vooral Amerikaanse techbedrijven, zoals Alphabet, Amazon, Meta, Netflix en Apple, nauwelijks belasting betalen in de landen waar hun afnemers zich bevinden. Een aantal landen, waaronder Frankrijk en Oostenrijk, overwegen om een eigen digitale belasting – ook wel *digitax* of *digital services tax (dst)* genoemd – in te voeren, die moet gelden voor grote multinationale technologiebedrijven.⁴ De OESO doet eveneens al enige tijd onderzoek naar de wijze waarop digitale ondernemingen in de diverse landen, waarin zij actief zijn en waar hun afnemers zich bevinden, kunnen worden belast. Op 12 oktober 2020 heeft de OESO een blauwdruk gepubliceerd van wat *Pillar 1* wordt genoemd.⁵ Deze *Pillar* ziet op de verdeling van heffingsrechten in de gedigitaliseerde economie, waarbij onder bepaalde omstandigheden aan de staat waarin zich de markt bevindt, heffingsrechten worden toegekend, ongeacht of de onderneming in die marktstaat fysiek aanwezig is. Deze heffingen op digitale diensten blijken gevoelig. Onder druk van de Trump Administration – die dreigt met handelsbeperkingen voor landen die dergelijke heffingen overwegen voor in de VS gevestigde multinationals – hebben landen als Canada en Duitsland hun plannen in de ijskast gezet. Al die discussies tonen aan dat de belastingheffing van het geïncorporeerde (internationale) bedrijfsleven en de financiële sector in het bijzonder veel en continue aandacht behoeft, niet alleen van beleidsmakers, maar zeker ook van het bedrijfsleven en hun adviseurs.

Het jaar 2015 was wat dit betreft een belangrijk jaar, waarin in een internationale context met name het tegengaan van grondslaguitholling als zodanig maar ook het alloceren van winsten aan jurisdicties, waarin weinig reële activiteiten plaatsvinden, centraal hebben gestaan. De G20/OESO heeft toen de zogenoemde rapporten in het kader van het ‘*Base Erosion and Profit Shifting*’ (BEPS)-project⁶ afgerond. In aanvulling hierop heeft de Europese Commissie in januari 2016 voorstellen gepubliceerd voor een EU-brede aanpak van belastingontwijking door multinationals, compleet met een voorstel voor een antibelastingontwijkingsrichtlijn, het zogenoemde *Anti Tax Avoidance Package*.⁷ De eerste EU-antibelastingontwijkingsrichtlijn,

2 Persbericht van de OESO van 12 oktober 2020, ongenummerd, V-N 2020/55.9.

3 Richtlijn (EU) 2022/2523 van de Raad van 14 december 2022 tot waarborging van een mondiaal minimumniveau van belastingheffing voor groepen van multinationale ondernemingen en omvangrijke binnenlandse groepen in de Unie, V-N 2023/2.11.

4 In Frankrijk zijn diensten (adverteren, data en marktplaatsen) van *digital giants* onderworpen aan de zogenoemde GAFAM Tax (‘Google, Apple, Facebook and Microsoft’), van 6% van de in Frankrijk gegenereerde omzet. Oostenrijk heft een reclamebelasting (*Werbeabgabe*) van 5% op de online advertentiediensten (banners, zoekmachinemarketing e.d.) die aan Oostenrijkse gebruikers worden verleend.

5 Persbericht van de OESO van 12 oktober 2020, ongenummerd, V-N 2020/55.9.

6 Zie V-N 2015/56.

7 Opgenomen in V-N 2016/12.

ook wel ATAD1 genoemd,⁸ is inmiddels per 1 januari 2019 geïmplementeerd en heeft de Wet VPB 1969 uitgebreid met een regeling, gericht tegen de '*controlled foreign company*' (CFC), een renteaftrekmaatregel in de vorm van een '*earningsstripping*'⁹ en een regeling voor de VPB-exit-heffing in de Invorderingswet 1990. De tweede EU-antibelastingontwikklingsrichtlijn, ATAD2,¹⁰ richt zich tegen internationale belastingontwijking door middel van hybride financieringen en hybride entiteiten en is per 1 januari 2020 in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd.

Tot slot heeft de Europese Commissie in 2021 een ambitieus plan gepresenteerd voor een nieuw kader voor de belastingheffing van multinationale ondernemingen in de EU, de zogenoemde *Business in Europe: Framework for Income Taxation*, kortweg BEFIT.¹¹ Ook zijn initiatieven genomen voor een vereenvoudigd aangiftesysteem voor mkb-bedrijven die grensoverschrijdend werken¹² alsmede een voorstel om de ongelijke behandeling van eigen en vreemd vermogen gedeeltelijk weg te nemen.¹³ Hoewel deze voorstellen zeker zouden bijdragen aan een efficiëntere EU-markt voor het bedrijfsleven, lijken de plannen inmiddels op de lange baan geschoven omdat individuele lidstaten bezwaar hebben tegen de inbreuk op hun autonomie waar het fiscaal beleid betreft.

Al deze maatregelen hebben een enorme invloed op de Nederlandse vennootschapsbelasting voor multinationale ondernemingen en de internationale fiscale concurrentiepositie van Nederland.

1.2 Klassieke stelsel

De vennootschapsbelasting wordt slechts geheven van nader genoemde rechtspersonen/entiteiten. De vennootschapsbelasting komt daarmee ook ten laste van de aandeelhouders/participanten in die rechtspersonen. Er is sprake van zogenoemde afwenteling, waarbij het lichaam de door hem (juridisch) verschuldigde vennootschapsbelasting niet zelf draagt, maar de belastingdruk (economisch) geheel of gedeeltelijk doorschuift naar anderen. Afwenteling kan plaatsvinden in de keten (lagere inkooprijzen, hogere verkoopprijzen) maar bijvoorbeeld ook op werknemers (minder hoge lonen). Voor zover afwenteling op derden niet mogelijk is, komt de vennootschapsbelasting ten laste van de aandeelhouders en veelal ten laste van de uiteindelijke natuurlijke personen die aandeelhouder of belanghebbende zijn.¹⁴ Bijvoorbeeld via een pensioenfonds dat aandeelhouder is, zal de geheven vennootschapsbelasting uiteindelijk ook ten laste kunnen komen van pensioengerechtigden. De heffing van vennootschapsbelasting moet om die reden altijd in relatie worden gezien tot de positie van anderen. In het bijzonder

8 Richtlijn (EU) 2016/1164 van de Raad van 12 juli 2016 tot vaststelling van regels ter bestrijding van belastingontwikklingspraktijken welke rechtstreeks van invloed zijn op de werking van de interne markt (*PbEU* 2016, L 193).

9 Onder gelijktijdige afschaffing van de aftrekbeperking voor de deelnemingsrente en de overnameholding in de fiscale eenheid.

10 Wijziging van Richtlijn (EU) 2016/1164 van de Raad van 29 mei 2017 (*PbEU* 2017, L 144).

11 Persbericht Europese Commissie 18 mei 2021, IP/21/2430, V-N 2021/24.13. Deze BEFIT moet de eerdere voorstellen van de EC voor een *Common Corporate Tax Base* (CCTB) of een *Common Consolidated Corporate Tax Base* (CCCTB) vervangen.

12 Head Office Tax System voor SME's.

13 Debt-Equity Bias Reduction Allowance (DEBRA).

14 R.A. de Mooij schat in dat 40% tot 70% van de vennootschapsbelasting ten laste van de aandeelhouders komt; het restant zou ten laste van de werknemers komen, R.A. de Mooij, *Heeft de vennootschapsbelasting een toekomst?* (inaugurele rede, Erasmus Universiteit Rotterdam), Rotterdam 2003.

wordt daarbij veelal gekeken naar de relatie tussen de vennootschapsbelasting enerzijds en de inkomstenbelastingheffing bij de (uiteindelijke) aandeelhouder/natuurlijke persoon anderzijds. Uit economisch onderzoek blijkt namelijk dat de achterliggende aandeelhouder/natuurlijke persoon degene is op wie de VPB-last economisch rust c.q. op wie de VPB wordt afgewenteld. Het te ontvangen dividend wordt lager of de waarde van de aandelen daalt c.q. stijgt minder dan zonder de vennootschapsbelastingheffing.

Nederland hanteert het zogenoemde *klassieke stelsel*. Dit houdt in dat bij de heffing van inkomstenbelasting geen rekening wordt gehouden met de samenloop met de vennootschapsbelasting. De inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting staan formeel-juridisch volstrekt los van elkaar; feitelijk hangen ze uiteraard wel nauw met elkaar samen (zie hierboven). De vennootschapsbelasting wordt geheven over de winsten van het lichaam (bijvoorbeeld de bv) en vervolgens wordt inkomstenbelasting geheven wanneer deze winsten (na vennootschapsbelasting) als dividend worden uitgekeerd aan de aandeelhouders, zonder dat op enigerlei wijze rekening wordt gehouden met de reeds eerder over de winst bij het lichaam geheven vennootschapsbelasting. Dat is althans de meest zuivere vorm van het klassieke stelsel. Onder de oude Nederlandse inkomstenbelasting (Wet IB 1964) die tot 2001 heeft gegolden, was deze systematiek in optima forma zichtbaar. Over de winst van een bv werd toentertijd 35% vennootschapsbelasting geheven. Het dividend werd bij de aandeelhouder/natuurlijke persoon vervolgens belast tegen een tarief van maximaal 60%. Van elke € 1.000 winst, resteerde daardoor uiteindelijk netto in handen van de aandeelhouder/natuurlijke persoon een bedrag van € 260. De gecombineerde belastingdruk over € 1.000 winst kon dus oplopen tot 74%. Het klassieke stelsel resulteert in zijn zuiverste vorm dus in economische dubbele belastingheffing, waarbij dezelfde winst twee (of meer) malen wordt belast. Om aan deze dubbele belastingdruk te ontkomen, zijn alternatieven of tegemoetkomingen ontwikkeld. Daarbij kan de dubbele belastingdruk worden verzacht door tegemoetkomingen bij de aandeelhouder of bij het lichaam/rechtspersoon. Een combinatie van beide is ook mogelijk. Die diverse tegemoetkomingen laten zich ook groeperen. Hierna beschrijven wij dat alternatief slechts abstract. Het gaat te ver voor dit Compendium om uitgebreid op de diverse economische en juridische effecten van die verschillende tegemoetkomingen in te gaan.

Een eerste alternatief stelsel voor het klassieke stelsel is het zogenoemde *verrekenstelsel*.¹⁵ In dit stelsel wordt bij de heffing van inkomstenbelasting rekening gehouden met het feit dat over de uitgekeerde winst reeds vennootschapsbelasting is geheven op het niveau van het lichaam. In zijn grondvorm wordt daarbij het door een aandeelhouder/natuurlijke persoon ontvangen dividend teruggerekend naar een brutobedrag vóór vennootschapsbelasting en vervolgens wordt daarover de inkomstenbelasting berekend. Daarop wordt de daadwerkelijk betaalde vennootschapsbelasting weer in aftrek gebracht. In een volledig verrekenstelsel is de uiteindelijke belastingdruk op de uitgekeerde winst gelijk aan de inkomstenbelasting bij de aandeelhouder en is de vennootschapsbelasting een soort voorheffing daarop. De verrekening kan volledig of partieel zijn. In die laatste variant wordt bijvoorbeeld slechts de helft van de eerder geheven vennootschapsbelasting in aftrek toegestaan. Een verrekenstelsel wordt naar zijn aard toegepast op het niveau van de aandeelhouder/natuurlijke persoon. Het zal duidelijk zijn dat een dergelijk verrekenstelsel zal zijn ingericht op grond van de in dat specifieke land geheven vennootschapsbelasting. Als een aandeelhouder/natuurlijke persoon evenwel dividend

¹⁵ Ook wel *imputatiestelsel* genoemd.

ontvangt uit het buitenland, zal de geheven vennootschapsbelasting in het land waaruit het dividend afkomstig is, regelmatig afwijken van de binnenlandse vennootschapsbelasting. De belastingdruk gaat alsdan verschillen tussen binnenlands dividend enerzijds en buitenlands dividend anderzijds. Bovendien komt de vraag op of een land dat door middel van een verrekenstelsel een tegemoetkoming biedt aan binnenlandse aandeelhouders, ook een soortgelijke tegemoetkoming moet bieden aan buitenlandse aandeelhouders. In deze laatste situatie ontvangt dat land immers niet de inkomstenbelasting van de aandeelhouders. En, omgekeerd, of het land van de aandeelhouder wel een tegemoetkoming moet bieden voor de vennootschapsbelasting van het lichaam in het andere land. Het land van de aandeelhouder ontvangt immers niet de vennootschapsbelasting van dat lichaam. Weliswaar houden de diverse varianten van een verrekenstelsel bij de belastingheffing bij de aandeelhouder rekening met het feit dat reeds eerder op het niveau van de vennootschap belasting is geheven over de winst, maar in hun concrete uitwerking zijn deze methoden ter verlichting van de dubbele belastingdruk zeer ingewikkeld. Ze werken met name goed in zuiver binnenlandse verhoudingen, maar worden vaak onuitvoerbaar in relatie tot het buitenland.¹⁶ Binnen de Europese Unie is Malta nog het enige land dat een volledig verrekenstelsel hanteert. Het klassieke stelsel dat Nederland hanteert (zie overigens hierna), is weliswaar grof, maar eenvoudig toepasbaar, ook (en vooral) in relatie tot het buitenland.

Andere mogelijkheden om aan de economische dubbele belastingheffing tegemoet te komen, kan men vinden in systemen waarbij een tegemoetkoming wordt geboden aan het uitdelende lichaam of aan de ontvanger van het dividend. Voorbeelden van een tegemoetkoming bij het uitdelende lichaam zijn een lager VPB-tarief of een vrijstelling of aftrekbaarheid van uitgekeerd dividend. Bij de ontvanger van het dividend kan men denken aan een gehele of gedeeltelijke vrijstelling of verlaagd tarief in de inkomstenbelasting over het dividend.¹⁷

In de praktijk bestaat nauwelijks consensus over de manier waarop de samenloop van inkomsten- en vennootschapsbelasting moet worden geregeld. Dit kan mede worden toegeschreven aan de grensoverschrijdende complicaties die aanwezig zijn. Indien bijvoorbeeld heffing op aandeelhoudersniveau het primaat heeft (hetgeen een volledig verrekenstelsel of zelfs een volledige vrijstelling op het niveau van de vennootschap impliceert), zou de winst van een bedrijf met voornamelijk buitenlandse aandeelhouders uiteindelijk niet worden belast in het land waar het bedrijf is gevestigd.

In theorie lijken economen het er als uitgangspunt over eens te zijn dat er eigenlijk geen vennootschapsbelasting zou moeten worden geheven en alleen sprake zou moeten zijn van de heffing van inkomstenbelasting. Maar op die manier zou de belastinggrondslag wereldwijd eroderen, bijvoorbeeld door geen dividend uit te keren of door de winsten te laten neerslaan in belastingparadijzen en deze winsten niet uit te keren aan de achterliggende aandeelhouders/natuurlijke personen. In landen met veel buitenlandse investeerders/aandeelhouders zou de belastinggrondslag ook drastisch verminderen. Door middel van een vennootschapsbelasting daarentegen kan de heffing direct bij de bron, bij de veelal actieve onderneming, plaatsvinden. Deze strijd tussen economische beginselen en de afbakening van de heffingsmogelijkheden tussen diverse staten die elk hun eigen budgettaire belang hebben, heeft geleid tot een veelheid aan varianten van stelsels van vennootschapsbelasting.

16 Daarbij komt dat lidstaten van de Europese Unie die een verrekenstelsel hanteren verplicht zijn om binnenlandse dividenden en dividenden afkomstig uit andere lidstaten gelijk te behandelen.

17 Dit laatste doet Nederland voor natuurlijke personen die een aanmerkelijk belang bezitten in de vennootschap (zie hierna).

De Nederlandse combinatie van inkomsten- en vennootschapsbelasting kan naar onze mening niet worden gekwalificeerd als een (zuiver) klassiek stelsel. Onzes inziens moet onderscheid worden gemaakt tussen aandeelhouders bij wie het aandelenbezit kwalificeert als een aanmerkelijk belang, en aandeelhouders bij wie dat niet het geval is. Globaal gesproken,¹⁸ ligt hiervoor de grens bij een aandelenbezit van ten minste 5% van het geplaatste aandelenkapitaal van de vennootschap.¹⁹ Bedraagt het aandelenbezit 5% of meer van het geplaatste aandelenkapitaal van de vennootschap, dan is sprake van een zogenoemd aanmerkelijk belang in de vennootschap en worden de opbrengsten uit dit aanmerkelijkbelangpakket in de inkomstenbelasting belast in box 2 tegen het progressieve tarief van maximaal 31%.²⁰ Dit tarief is zowel van toepassing op een dividenduitkering als op een gerealiseerde vermogenswinst op deze ab-aandelen. Tezamen met het algemene VPB-tarief van thans 25,8% resulteert dan een cumulatieve belastingdruk van vennootschaps- en inkomstenbelasting van maximaal 48,8%.^{21, 22} Nederland kent niet echt een verrekenstelsel. Wel wordt voor aanmerkelijkbelanghouders enigszins tegemoetgekomen in verband met de eerder geheven vennootschapsbelasting door voor aanmerkelijkbelanginkomen een lager maximaal tarief van 31% toe te passen. Een van de huidige discussiepunten is of het lagere VPB-tarief van 19% voor winst tot € 200.000 moet worden gehandhaafd. Dit kennen wij vanwege de gedachte dat het mkb moet worden ontzien. Uit een CPB-evaluatie in 2025 volgt evenwel dat het voordeel van dat lagere 'opstaptarief' ook terechtkomt bij bijvoorbeeld multinationals. Het zou doelmatiger zijn dit 'opstaptarief' af te schaffen.²³

Voor aandeelhouders bij wie het aandelenbezit niet kwalificeert als een aanmerkelijk belang, hetgeen globaal gesproken het geval is als het aandelenbezit minder bedraagt dan 5% van het geplaatste aandelenkapitaal van de vennootschap, ligt de totale gezamenlijke belastingdruk anders. Deze aandeelhouders worden in de inkomstenbelasting belast in box 3 voor een forfaitair rendement van 6% (2026) over de waarde van de aandelen per 1 januari van het relevante belastingjaar. Het belastingtarief bedraagt 36% (2026), zodat de inkomstenbelastingdruk per saldo maximaal 2,16% over de waarde van de aandelen bedraagt. Als de daadwerkelijke dividenduitkeringen en vermogenswinsten lager zijn dan het forfaitaire rendementspercentage van 6%, dan mag (onder omstandigheden) met dit lagere percentage worden gerekend. Bij de belastingheffing van box 3-beleggers wordt geen rekening gehouden met het feit dat in een voorfase reeds vennootschapsbelasting is geheven over de winst van het lichaam.²⁴ Voor de

18 De aanmerkelijkbelangregeling kent een aantal uitzonderingen op de hoofdregel, waardoor ook kleinere belangen kunnen kwalificeren als een aanmerkelijk belang.

19 Zie art. 4.6 Wet IB 2001.

20 Het basistarief bedraagt 24,5% tot een aanmerkelijkbelanginkomen van maximaal € 68.843 (2026). Bij fiscaal partners geldt dat dit tarief kan worden benut tot een gezamenlijk aanmerkelijkbelanginkomen van € 137.686.

21 Gemakshalve is hierbij geabstraheerd van de eerste tariefschijf in de vennootschapsbelasting van 19% over de eerste € 200.000 (2025) winst; zie over de tarieven uitgebreider hoofdstuk 12.

22 Te berekenen als volgt: 25,8% VPB + (€ 100 -/- 25,8%) * 31% box 2-IB.

23 In zijn brief van 18 december 2024, 2024-0000563142 naar aanleiding van een evaluatie van het lage VPB-tarief door het CPB heeft de Staatssecretaris van Financiën aangegeven dat voor dit mkb-tarief een goede rechtvaardiging ontbreekt. Het mist een duidelijke onderbouwing en doelstelling en is beperkt doeltreffend. Ook beïnvloedt het bedrijfsbeslissingen doordat activiteiten worden opgesplitst in diverse vennootschappen. Zijn conclusie is dan ook dat het mkb-tarief beter kan vervallen, wat tot op heden overigens nog niet is gebeurd en in het Regeerakkoord 2026-2030 ook niet tot de plannen behoort.

24 Het hybride box 3-systeem van de forfaitaire vermogensrendementsheffing, gemaximeerd tot het werkelijk rendement, zal worden vervangen door een systeem dat uitsluitend is gebaseerd op het reële rendement. Als de Eerste Kamer het thans (voorjaar 2026) voorliggende wetsvoorstel Wet werkelijke rendement box 3 aanneemt, zal deze wijziging op 1 januari 2028 ingaan.

box 3-aandeelhouders kan het Nederlandse belastingstelsel naar onze mening nog steeds worden gekwalificeerd als een klassiek stelsel.

1.3 Ontwikkelingen binnen Nederland

Op 1 januari 2007 is de vennootschapsbelasting op een groot aantal onderdelen ingrijpend herzien bij de Wet werken aan winst.²⁵ Deze herziening van de vennootschapsbelasting vermelden wij op deze plaats afzonderlijk, omdat dit de grootste herziening van de Wet VPB 1969 is sinds haar inwerkingtreding per 1 januari 1970. Er was zelfs even sprake van dat ook een geheel nieuwe Wet (op de) vennootschapsbelasting 2007 tot stand zou worden gebracht, maar die is er uiteindelijk niet gekomen: de Wet VPB 1969 is de Wet VPB 1969 gebleven. Desalniettemin is toen wel een groot aantal wijzigingen doorgevoerd. Wij noemen de belangrijkste:

- ingrijpende verlaging van het tarief naar thans 25,8% (2026) en de invoering van een eerste tariefschijf ter grootte van (thans) € 200.000 met een verlaagd mkb-tarief van thans 19% (2026);
- invoering van de octrooiabox die naderhand is omgevormd tot de innovatiebox;
- aanzienlijke beperking van de afschrijvingen op gebouwen tot niet minder dan 100% van de WOZ-waarde;
- limitering van de afschrijvingspercentages op goodwill en overige bedrijfsmiddelen;
- grondige wijzigingen van de regels inzake de renteaftrek; en
- integrale herziening van de belangrijke regeling van de deelnemingsvrijstelling, onder andere leidend tot een nieuw regime voor beleggingsdeelnemingen.

Per 1 januari 2019 is, na diverse andersoortige tijdelijke renteaftrekbeperkingsmaatregelen, als onderdeel van de implementatie van de (eerste) EU-antibelastingontwikningsrichtlijn (ATAD1), een algemene *earningsstripping* maatregel ingevoerd (zie par. 5.6). Op dit moment bestaat de hoop dat daarmee voorlopig enige rust is ontstaan ten aanzien van renteaftrekbeperkingen.²⁶

Eveneens onder druk van 'Europa' is in 2016 de belastingplicht voor overheidsondernemingen ingrijpend gewijzigd (en uitgebreid). Daarnaast is, als tweede maatregel uit de (eerste) EU-antibelastingontwikningsrichtlijn, de zogenoemde *controlled foreign company*- (CFC-) maatregel ingevoerd. Als (voorlopig) sluitstuk van de Europese maatregelen zijn per 1 januari 2020, ter implementatie van de tweede EU-antibelastingontwikningsrichtlijn (ATAD2), maatregelen getroffen die een einde moeten maken aan belastingontwikking door middel van hybride financieringen en hybride entiteiten (hybride mismatches; zie par. 4.10).

Met name het gebruik van Nederland als doorstroomland en als land waar vooraf door middel van *rulings* zekerheid kan worden verkregen over de fiscale behandeling of aspecten van bepaalde situaties of inkomen, staat al geruime tijd zeer sterk in de (negatieve) belangstelling. Vaststaat dat in het verleden is ingezet op tariefsverlaging, de invoering van bijzondere regimes voor innovatiebaten en een ruimhartige deelnemingsvrijstelling, met name ook om Nederland

²⁵ Wet van 12 december 2006, houdende wijziging van belastingwetten ter realisering van de doelstelling uit de nota Werken aan winst (Wet werken aan winst), *Stb.* 2006, 631.

²⁶ Vanwege de verplichtingen die Nederland is aangegaan in de Europese Unie, met betrekking tot het discriminatie- en belemmeringsverbod van buitenlandse vermogensverstrekken en de ambitie van de Europese Commissie om antimisbruikmaatregelen in de EU verdergaand te harmoniseren, is de manoeuvreerruimte van de Nederlandse wetgeving enigszins beperkt.

(weer) aantrekkelijk te maken als vestigingsplaats voor het internationale bedrijfsleven. In de voorgaande jaren was Nederland namelijk steeds verder achteropgeraakt ten opzichte van de ons omringende landen en steeds minder aantrekkelijk geworden als vestigingsplaats voor grote internationale bedrijven, vooral omdat andere landen steeds aantrekkelijkere fiscale regimes in het leven riepen. Door de diverse maatregelen leek Nederland haar positie weer enigszins te hebben hersteld. De maatschappelijke discussies na de financiële crisis hebben evenwel weer een kritischer bejegening van het internationale bedrijfsleven opgeleverd. Met het rapport-Wennink²⁷ lijkt dit inmiddels weer enigszins te worden bijgebogen. De diverse initiatieven vanuit de OESO en de EU om op gecoördineerde wijze ongebreidelde belastingontwijking en belastingconcurrentie aan te pakken, juichen wij dan ook toe. Tegelijkertijd menen wij ook dat waar Nederland regelingen kent die in vergelijking met andere landen relatief gunstig zijn, een herijking van die regelingen aan de orde kan zijn. Daarbij komt dat ook de vraag kan worden opgeworpen of een fiscaal gunstregime voor multinationals verstandig is in relatie tot de positie van het kleinere bedrijfsleven. Mogelijk zou een uniform eenduidig vennootschapsbelastingstelsel dat niet differentieert tussen grote en kleine bedrijven vanuit economisch perspectief gunstiger kunnen zijn, zeker nu fiscale gunstregelingen maatschappelijk en internationaal ter discussie zijn komen te staan.

De uitbreiding van de (voornamelijk) antimisbruikregels in de vennootschapsbelasting brengen ook vergaande administratieve verplichtingen met zich mee. Vanzelfsprekend dienen belastingplichtigen administratie bij te houden en aangifte te doen. Daarnaast dienen belastingplichtigen die onderdeel zijn van een grote groep (geconsolideerde omzetgrens van € 50 mln. per jaar) of zeer grote groep (geconsolideerde jaaromzet meer dan € 750 mln.) op straffe van forse boetes te voldoen aan aanvullende documentatie- en meldingsverplichtingen met betrekking tot verrekenprijzen (art. 8b Wet VPB 1969 respectievelijk art. 29g Wet VPB 1969), landenrapporten (art. 29c Wet VPB 1969) en hybride mismatches (art. 12ag Wet VPB 1969). Daarboven komen, voor zeer grote ondernemingsgroepen, de notificatie- en aangifteverplichtingen die volgen uit de Wet minimumbelasting 2024.

1.4 Ontwikkelingen in de Europese Unie

1.4.1 Ontwikkelingen in de Europese Unie

De ontwikkelingen in EU-verband leken ooit het einde in te luiden van het door Nederland gehanteerde klassieke stelsel. Indien de wens tot uniformering van de belastingheffing over bedrijfswinsten, teneinde daarmee de interne markt dichterbij te brengen, zou worden verwezenlijkt door middel van invoering van één voor alle lidstaten geldend systeem van winstbelasting, was daarmee ongetwijfeld het doek voor het klassieke stelsel gevallen. Inmiddels is de strategie van 'Brussel' alweer enkele jaren gewijzigd, nu een integraal door te voeren uniform systeem van belastingen van bedrijfswinsten in de praktijk door de zeer vele en grote onderlinge verschillen tussen de nationale belastingssystemen nauwelijks haalbaar is gebleken. Door het zetten van kleinere stappen, belichaamd in richtlijnen die in de diverse nationale wetgevingen moeten worden geïmplementeerd, wordt getracht op termijn de beoogde harmonisatie te bereiken. Duidelijk is dat dit systeem, dat onderhandelingen en

²⁷ www.rapportwennink.nl/.

uitzonderingsposities per onderdeel met zich meebrengt, nog gedurende een lange reeks van jaren de nationale wetgevingen in ere zal laten, hetgeen betekent dat in Nederland het klassieke stelsel voorlopig nog niet zal zijn verdwenen.

Dat is ook verklaarbaar. Binnen de EU is een groot aantal jaren gestudeerd op een zogenoemde *Common (Consolidated) Corporate Tax Base*, ofwel C(C)CTB, met of zonder consolidatiemogelijkheid. Het streven is te komen tot een EU-brede geharmoniseerde heffingsgrondslag voor de vennootschapsbelasting.²⁸ Indien een dergelijke geharmoniseerde heffingsgrondslag is ingevoerd, zouden, zo is de intentie, verschuivingen van winsten binnen de EU in mindere mate tot grondslagerosie leiden. Ook zou daardoor de concurrentiekracht van de EU toenemen. Onder een C(C)CTB blijven de lidstaten hun nationale winstbelasting heffen – een echte EU-vennootschapsbelasting die wordt geheven door de EU is dus niet aan de orde – maar de winstgrondslag waarover die belasting wordt geheven, wordt dan geharmoniseerd. In 2021 heeft de Europese Commissie echter voor een andere aanpak gekozen, de zogenoemde *Business in Europe: Framework for Income Taxation*, kortweg BEFIT, dat als de opvolger van de CC(C)TB kan worden gezien.²⁹ Het doel is nog steeds een geharmoniseerde winstbelastinggrondslag in de gehele EU. Lange tijd leek dit onhaalbaar, gelet op de afwijzende reacties van de diverse lidstaten, waaronder ook Nederland,³⁰ maar inmiddels is het maatschappelijke en politieke tij wel gekeerd en is er brede consensus ontstaan dat grote internationale bedrijven hun *fair share* moeten bijdragen aan de belastingopbrengst. De BEFIT moet hierin voorzien, al zijn er een signaal dat dit op afzienbare tijd wordt aangenomen.

Op beperktere schaal zijn al wel stappen gezet. Zo heeft de Raad op 12 juli 2016 de eerste antibelastingontwijkingsrichtlijn – *Anti Tax Avoidance Directive* (ATAD1) – aangenomen.³¹ Deze richtlijn voorziet in de volgende vijf maatregelen om de vennootschapsbelasting meer constructiebestending te maken:

1. een renteaftrekbeperking in de vorm van een *earningsstripping*regel;
2. een exitheffing;
3. een algemene anti-ontgaansclausule gericht tegen kunstmatige constructies (GAAR);
4. een zogenoemde '*controlled foreign company*' (CFC)-heffing ter zake van laagbelaste deelnemingen; en
5. een maatregel tegen het gebruik van hybride entiteiten of instrumenten.

Van deze vijf maatregelen zijn er drie – de CFC-maatregel, '*earningsstripping*' en exitheffing – per 1 januari 2019 in de Nederlandse vennootschapsbelasting geïmplementeerd in art. 13ab Wet VPB 1969 (zie par. 6.4), in art. 15b Wet VPB 1969 (zie par. 5.6) respectievelijk in art. 25b IW 1990 (zie par. 3.11). De derde maatregel – algemene anti-ontgaansclausule – was in eerste instantie niet in wetgeving omgezet, omdat het kabinet destijds van mening was dat het

28 Voorstel voor een Richtlijn betreffende een *Common Consolidated Corporate Tax Base* (CCCTB), COM (2011) 121/4 en Richtlijn (EU) 2016/1164 van de Raad van 12 juli 2016 tot vaststelling van regels ter bestrijding van belastingontwijkingspraktijken welke rechtstreeks van invloed zijn op de werking van de interne markt (*PbEU* 2016, L 193). Zie over eerstgenoemd richtlijnvoorstel J.A.R. van Eijdsden, J.L. van de Streek & S.A.W.J. Strik (red.), *Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB)* (FED Fiscale Brochures), Deventer: Kluwer 2011.

29 Persbericht Europese Commissie 18 mei 2021, IP/21/2430, V-N 2021/24.13.

30 Zie de reactie van het kabinet op het eerste richtlijnvoorstel over de CCCTB V-N 2011/20.10, en over het tweede richtlijnvoorstel V-N 2016/65.10 respectievelijk V-N 2016/65.12.

31 Voorstel voor een Richtlijn tot vaststelling van regels ter bestrijding van belastingontwijkingspraktijken die de werking van de interne markt rechtstreeks schaden van 28 januari 2016, COM (2016) 26, opgenomen in V-N 2016/12.5.

bijzondere rechtsmiddel van *fraus legis* al in hoge mate overeenkomt met zo'n algemene GAAR. De vijfde maatregel tegen hybride mismatches werd doorgeschoven naar de tweede antibelastingontwijkingsrichtlijn (ATAD2).³² Deze wijzigingsrichtlijn voegt bepalingen toe ter voorkoming van internationale mismatches door het gebruik van zogenoemde hybride financieringen die het ene land als eigen vermogen (dividend) beschouwt en het andere als vreemd vermogen (rente), en zogenoemde hybride entiteiten die het ene land als fiscaal transparant beschouwt en het andere land als een zelfstandig belast lichaam. Deze richtlijn is per 1 januari 2020 geïmplementeerd in de Nederlandse vennootschapsbelasting en raakt bijvoorbeeld de vooral in relatie tot de Verenigde Staten zeer populaire zogenoemde cv/bv-structuur (zie par. 2.3.4.2 en par. 4.10).³³ Het voorstel voor een derde EU-antibelastingontwijkingsrichtlijn, ATAD3, die zich richt tegen brievenbusmaatschappijen die geen of minimale economische activiteiten ontplooiën, zogenoemde *shell companies*, is in 2025 ingetrokken. Hoewel er brede steun bestond voor de doelstellingen van de richtlijn, konden de lidstaten geen unanimititeit bereiken over de essentiële onderdelen ervan.

Op meer formeel gebied mag, tot slot, de zesde Bijstandsrichtlijn – *Directive on Administrative Co-operation* (DAC), ook wel de *Mandatory Disclosure*-richtlijn of kortweg DAC6 genoemd³⁴ – niet onvermeld blijven. Deze richtlijn is geïmplementeerd in de Wet op de internationale bijstandsverlening (WIB). Op basis van deze richtlijn moeten ondernemingen bepaalde grensoverschrijdende fiscale constructies melden aan de Belastingdienst, die deze informatie deelt met alle andere EU-lidstaten. Uiteraard ontvangt de Nederlandse Belastingdienst van andere EU-landen soortgelijke informatie. Het doel van de richtlijn is om voor de nationale belastingautoriteiten al in een vroeg stadium inzichtelijk te krijgen van welke grensoverschrijdende fiscale constructies een internationaal opererende onderneming zich bedient om winstbelasting te besparen.

De laatste belangrijke ontwikkeling in EU-verband betreft de EU-richtlijn minimum-winstbelasting die voorziet in een minimumwinstbelasting van 15%³⁵ en die een vervolg is op het GloBE-project (BEPS 2.0) van de OESO/G20 (zie hierna par. 1.4.2). Deze richtlijn is geïmplementeerd in de geheel nieuwe Wet minimumbelasting 2024.³⁶ Hiervoor hebben wij al aangegeven dat de invoering hiervan deels ter discussie staat door de kritische houding van de Trump-administratie.

Naast de positieve harmonisatie in EU-verband bestaat er ook nog de negatieve harmonisatie via de rechtspraak van het Hof van Justitie EU. Binnen de EU zijn lidstaten gebonden aan het

32 Richtlijn tot wijziging van Richtlijn (EU) 2016/1164 wat betreft hybride mismatches met derde landen van 25 oktober 2016, COM (2016) 687, opgenomen in V-N 2016/65.5.

33 Hieraan voorafging nog een aanscherping van de EU-moeder-dochterrichtlijn – Richtlijn 2014/86/EU van de Raad van 8 juli 2014 (PbEU 2019/40), V-N 2014/43.9 – die per 1 januari 2016 heeft geleid tot een wijziging van de deelnemingsvrijstelling met betrekking tot zogenoemde hybride financieringen (art. 13 lid 17 Wet VPB 1969, zie par. 6.3.4.3) en van de buitenlandse VPB-plicht voor zogenoemde aanmerkelijk-belanghouders (art. 17 lid 3 onderdeel b Wet VPB 1969, zie par. 10.3.4).

34 Richtlijn (EU) 2018/822 van de Raad van 25 mei 2018 tot wijziging van Richtlijn 2011/16/EU wat betreft verplichte automatische uitwisseling van inlichtingen op belastinggebied met betrekking tot meldingsplichtige grensoverschrijdende constructies.

35 Richtlijn (EU) 2022/2523 van de Raad van 14 december 2022 tot waarborging van een mondiaal minimumniveau van belastingheffing voor groepen van multinationale ondernemingen en omvangrijke binnenlandse groepen in de Unie, V-N 2023/2.11.

36 De internetconsultatie van het conceptwetsvoorstel voor deze nieuwe wet is inmiddels geëindigd, zie Ministerie van Financiën 24 oktober 2022, 9586, V-N 2022/53.7.